

הלכות ציצית סימן יא

כ באר הגולה

ד משמעות נקרא
דעריבין זו וסראש
בהלכות ציצית בשם
ספרי ה' ה' סוף
פרק קמא דיוט'טוב
ט מנחות לט, מא, ופרוש הרא"ש והרמב"ם בפרק א מהלכות (תפלין) (ציצית)

סימן רעא גבי תפלין וספר-תורה: (ג) *וּצְרִיכִין (יד) שְׁזוּרָה, וְשִׁיחֵיו (ו) [3] שְׁזוּרִין (טו) *לְשֶׁמֶן: ג האם
נתפרקו מְשֻׁזְרָתָן (טז) *וַנַּעֲשֵׂוּ שֵׁשֶׁה-עָשָׂר, כְּשָׂרִים, *וְהוּא שְׁשִׁשְׁתֵּי בַשְּׁזוּר (יז) פְּרִי עֲנִיבָה: (הגה)
ולכתחלה (יח) טוב לקשר החוטין (ג) למשה, קְדַלְקֵמֶן בסערי' יד בסימן [זה] (כ"י בשם הרוקח): ד אַרְבֵּךְ הַחוּטִים

שערי תשובה

באר היטב

ה"ה בשמו, וגם לדבריו לא הו"ל להמג"א לכתב רק נוטה לבר, אך באמת המג"א
כון לפלגת הרשב"א הפוסל בחשו"ו וכמ"ש: [3] שזורין. עכ"ט. וכתב המח"ב
בשם מור וקציעה, שאם אינו מוצא אחרים והוא שעת הדחק, יכלו לסמך להכשיר.
וגם הג"צ וא"ר מלשירין בדיעבד. וכתב הבאר-עשוק סי' נא: מי עושה חוטי הציצית
שהם שמונה חוטין דקים בכל חוט, שהם ס"ד בכל קנה, אין מחזין בידו:

ובט"ז מ"ש: (3) שזורין לשמן. ואפילו בדיעבד פסול אם לא היו שזורין
לשמן, מ"א: (2) למטה. ובציצית של רבנו שלמה מולכו לא היו קשרים.
וכתב מ"א: וכן שמעתה, דהוי כמוסוף על הקשרים, ובפרט אם הם שזורים
מעשה עבת, דהניו בתחלה שזור ב' חוטין ואח"כ עשוי מעשה עבת מארבעה

באר הלקה

משנה ברורה

ולפי זה יש לנשב קצת הקשר הגדולה ה"ל מבעל העטור, דאפשר דהוא מין
בנמשך זמן הרבה: * וצריכין שזורה. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו
שיקבלם לשנים, הכי מוכח מהפתיחת לשון הר"ן סוף פרק קמא דביצה, וכן מוכח
מלשון הגמרא ערוכין צו עמוד ב: ודלקא אדעמא דשקמא דגלימא עינינהו,
שפרושו 'כפלינהו', כדודע. ועין בט"ז בסערי' קט"ו ב שפרש על הא דספרי:
תלמוד לומר פתיל תכלת, טווי וְשׁוּזָר עֵינֵי פְתִילָה (והוא מהגה"מ). ולכאורה
קשה על זה מיומא דף עב עמוד א בגמרא: פלמוד לומר פתיל פתילים, הרי כאן
ד, ועין שם בפרוש רש"י ותוספות שהוא על-ידי קציעה, ואם היה על-ידי כפילה
לשזורה לשנים אם-כ"ן היה שמונה חוטין; ואם על-ידי קציעה דסובר השו"ה היטב
אפילו בלי הכפלת החוט גם-כן בכלל שזורה הוא, והוא דבר חדש. אכן מה
דמשמע בהראב"ד שם דהיה להם הגרסא בספרי: דילפינן תכלת ממשך דהיה
שם שזורה, נראה הכל, דהסם פתילה לאו שזור הוא, ועל-כ"ל קנים לכל הפוסקים
די שיהיה שזור לשנים. ועין בארצות-התימים שהביא ד"ש אומרים דלמצינה מן
המבחר טוב שהיה כל חוט כפול לשמונה⁽²⁰⁾. ואולם באמת ממה אני על המהדרין
לקנות דוקא כפול לשמונה, שהוא על-כ"ל קנים רק למצוה מן המבחר לכל
עלמא, הלא יותר ראוי להם לכתחלה להדר על הציצית לידע אם הם טוויים
ושזורים לשמה כדון על-ידי ישראל, פי יש מקומות שסומכין לטווח ציצית על-
ידי גוי בצווי ישראל, וכי האי גונא קילות. ועין בסימן זה במשנה ברורה סערי'
קט"ו וי. ונסתפקתי אם היו שזורים לשנים שלא לשמה ואחר-כך שזורים לשמונה
לשמה או להפך⁽²¹⁾. מי אולינן בתי שזורה בתרא או קמא, וצריך עיון: * לשמן.
עין במשנה ברורה, והוא מדברי הגר"א: אם-כ"ן משמע דהוא דבר-תורה. וכן
מצדו הפריימגדים דהוא דבר-תורה. והפ"ח והפחלת-צ"ב וקאלהי נכה מקלין
בדיעבד אף בלי שזורה, אף אין לסמך על זה, כי יבוי החולקין על זה, כי הפה
מהר"ן והנמוג'יוסף והשלחן-ערוך ע"פ ג מוכח בהקדא דהשו"ה מעכב, וכן
כתב העלת-תמיד בהקדא בסערי' ג, וכן מוכח מהחיי"א דם ודבר-התימים והשלחן-
שלמה וארצות-התיים. ומה שקתב האלהי נכה לדחות ראית העלת-תמיד,
המענין בני"ו ובדברי הבית-יוסף: ראה להקדא דהדיון עם העלת-תמיד, ע"ש; גם
כבר השיג עליו הפריימגדים ככתב ראיות נכחות. אף מה שהוכיח הפריימגדים
מהלכות שסובר גם-כ"ן בהנחת-צ"ב, המענין בבית-יוסף ובכבוש: יראה להפכו, כי
הדעה המסבמת כתב סתמא והתחזקה בשם יש אומרים, כדודע. ואם היו שזורין
אף שלא היו לשמן, יש לעין בדבר, דאף דמדברי העלת-תמיד והמגן-אברהם
והגר"א משמע דהוא לעפובא, וכן חסי' אדם והשלחן-שלמה העתיק את דברי
המגן-אברהם דהלכה, מפל מקום אפשר דיש לסמך בזה בשעת הדחק על
המקלין ה"ל לענין לשמה, וכן דרש' התיים והארצות-התיים העתיקו את דברי

מסיע אין בו ממש: (ג) וצריכין. אחוטי ציצית דעלמא קאי ולא
אטוון עכ"ם, (ד) דשם לא מהני להפוסלין אפלו אם שזון אחר-כך
ישאל לשמן: (יד) שזורה. הניו שיקבלם אחר השזרה לשנים
וישורם; (טו) ואם כפל כל חוט לשמונה וישורו גם-כן, לית לן כה.
וטעם להשו"ה, דהנא בספרי: "ועשו להם ציצת", שומע אני יעשה
ציצית כמות שהוא? תלמוד לומר "ונתנו על ציצת הנפך פתיל"
תכלת", בטווי וְשׁוּזָר (פרוש, קעין משכן דהוי שזור; אי נמי, דהסם
פתילה היא שזורה); אין לי אלא תכלת, לכן מניין? אמרה תורה: תן
תכלת תן לכן, מה תכלת טווי וְשׁוּזָר אף לכן טווי וְשׁוּזָר. ועין בבאור
הלכה: (טו) לשמן. דמטויה ואילף (טו) הוא הכל בכלל עשייה
דקאימא לן דצריך לשמה. וכתב המגן-אברהם דאף בדיעבד מעכב אם
לא היו שזורין לשמן, וכן משמע בבאור הגר"א: ויש מקלין בדיעבד
אף בלתי שזורה. ועין בבאור הלכה שבארנו דאין לסמך על זה, אף
אם השזרה היה סתמא יש להקל בדיעבד, כיון דהטויה היה לשמה,
וכל העושה על דעת הראשונה הוא עושה: ג (טז) ונעשו ששה-
עשר. פרוש, שנתפרק כל השמונה חוטין. ולרבותא דרישא נקטה,
אבל הוא הדיון אם נתפרק שני חוטין ונעשו ארבעה גם-כן בעיני
שישפיר כדי עניבה, דאי לא הכי פסול, דהוי כמו שנתסרו לו שני
חוטין בציציותיו, דפסול אם לא דקדק בשעת עשייה שיהיה לעולם
ארבעה ראשים מצד אחד, ויבדלקמן בריש סימן יב: (יז) כדי
עניבה. ודאף-על-גב דיש פוסקין אם נססקו ללן אפלו נשפיר כדי
עניבה, כמ"ש סימן יב, מכל מקום השזירה סמכין אדעה ראשונה
דהלקתא ברתה, כמו שפסק ש"מ"א ופ"מ"ג, ע"י"ש. ודע עוד,
השלחן-ערוך מ"י דוקא בשזור כל חוט לשנים, אבל אם כפול
ושזור לארבעה או לשמונה, כמו שמצוי בזמננו, ונתפרקו לששה-
עשר, אפלו אם לא נשפיר כדי עניבה כשר, דהא על-כ"ל פנים נשאר
החוטין שזור לשנים. ולענין 'כל תוסף' עין בבאור הלכה: (יח) טוב
לקשר. ויש אומרים דאדרבה יותר טוב שלא לקשר⁽²²⁾, ונכון להחמיר
אם הם שזורים יפה, הלא שכיח שיתפרקו⁽²³⁾. [ממ"א בס"ק כ"ג וממ"ג,

האלהי נכה ה"ל לענין לשמה, וכן בשערי-תשובה בשם מור וקציעה, וספריימגדים גם-כן מסתפק לענין לשמה, ע"ש. ודע עוד, דנראה לי פשוט, דאף לדעת
הפחמירין בשזורה לענין לשמה, הניו דוקא בפרוש ולא לשמן, אבל בסתמא, אם מי שטויה בעצמו שזון, יש לומר בזה דכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה,
אף דהוא שפי פצלות⁽²²⁾; ויראה לזה מהדברי התוספות בנכוחים דף ב עמוד ב דבור המתחיל לא לשם וכי, דפרש' דאין הגמרא לענין שמי עבודות, שחיטה וקבלה,
ואפילו הכי מטיח שם הגמרא דאף אם נימא דהסם ונחים לאו לשמן הו עומדין אפלו הכי כשר התקבן אם חשב בשחיטה לשם פסח ובקבלה סתמא, מיהו דכל
העושה על דעת ראשונה הוא עושה; והכי נמי בעניננו, אף דהסם חוטין לאו לשם ציצית עשויון, היכא דטון מתחלה בפרוש לשמן, הו הני סתם שזורה גם-כן
לשמן. דהסא ונתם חד ענינא הוא, דהסם נפקא לן בגמרא דארבע עבודות צריכין לשמן מקרא דארבע עבודות פסח⁽²⁵⁾. איהת כל עשיותי לשם פסח, והכא נמי
נפקא לן מקרא ד'גדלים תעשה לך' לשם חובה, בין השויה בין השזורה, והכל הוא בכלל עשייה, כמו שקתב הגר"א. ונאף לפי מה שדחו התוספות שם פרוש זה
מפני דאבעי לן שם בפסחים אי עבודה אחת תנן וכי, על-כ"ל פנים לא דחו מיהו דלא שך בזה 'כל העושה' וכי, רק משמעא אחרניא. ונאף דהמגן-אברהם כתב
'אם לא היו שזורים לשמן פסול, ולא כתב 'אם היו שזורים שלא לשמן, משמע דאף בסתם פסול — אפשר לראו בדוקא נקט; אי נמי, היכא דתשנו לא היה
בעצמו הטויה, ולא שך בזה 'כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה', כמו שקתב בספר משנת-אברהם בסימן יט סערי' כג לענין תכיתת סת"ם: * ונעשו ששה-
עשר. עין במשנה ברורה. ואם נתפרק לו חוט אחד לשנים ולא נשאר כדי עניבה, בודאי כשר; אף כדי שלא יעבר על כל תוסף⁽²⁶⁾ דלא ניתא לה בתוספות⁽²⁷⁾,
או שיחתך להמורה וישאר רק שמונה חוטין [פ"מ"ג ב"א סק"ג]. אם נספק השזירה בחוט במקום הנקב אפשר דכשר⁽²⁸⁾, דהא באמת לא נספק החוט באותו מקום, רק
השזירה קמ"ס: * והוא וכי' כדי עניבה, ובלאי הכי פסול. ונראה דאפלו אם ירצה אחר-כך לשזורם לא מהני, משום תעשה ולא מן העשוי, וכעין מה דסבירא לה

שער הציצין

(ד) בית-יוסף: (טו) תרמב"ם: (טז) הגר"א:

הַלְכוּת צִיצִית סִימָן י"א

הַשְּׂמוּנָה * אֵין פְּחוֹת (ד) [ד] (יט) מַד' גּוֹדְלִים, יוֹנֵשׁ אוֹמְרִים י"ב גּוֹדְלִים, (כ) * יוֹכֵן נוֹהֲגִין. טוֹלְמַעְלָה אֵין לָהֶם (כ"א) שְׁעוֹר: (הגה ואם עָשָׂא אָרֶךְ יוֹתֵר מִדִּי * יְכוּל לְקַצְרוֹ, וְאֵין בְּנֵה מִשּׁוּם תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הָעֵשׂוֹי) (מדרכי בחיק). **אֶחָד מִהַחוּטִים (כ"ב) יִהְיֶה * יוֹתֵר (ס) אָרֶךְ, כְּדֵי שִׁיִּכְרֹךְ בּוֹ (כ"ג) הַגְּדִיל (הַגְּדִיל הַיְנִי הַחֶלֶק מִהַצִּיצִית שְׂאִינוֹ אֲרוּג):** (הגה וְשְׁעוֹר הַנוֹכַח יִהְיֶה בְּצִיצִית (כ"ד) לְאַחַר שְׁנִקְשָׁר, מִלְכָּד מֵה שֶׁמֶנֶח עַל קָרוֹן הַבְּגָד) (סברת ב"י): **ה' (כ"ה) * אֵין עוֹשִׂין הַצִּיצִיּוֹת מִהַצְּמֵר הַנֶּאֱחָז בְּקוֹצִים כִּשְׁהַצְּלָן רוֹכְצִים בִּינֵיהֶם, וְלֹא מִהַנִּימִין הַנִּתְלָשִׁים מִתְּהַבְּהָה, וְלֹא מִשִּׁירֵי שְׂתֵי (כ"ו) שְׁהַאֲרוֹג מִשִּׁיר כְּסוֹף הַבְּגָד. וְהַשְּׂעָם, מִשּׁוּם בּוּזֵי (ו) מַצּוּה: ו' * לֹא־אֵם עֲשָׂאֵם * מַצְמֵר גְּזוּל, פְּסוּלִים, דְּכֹתִיב 'עֲשׂוּ (כ"ז) לָהֶם, מִשְׁלָהֶם:** (הגה

ז רבנו תם וסימני
ח הרא"ש ט שם
ב בקרו"י י הרא"ש
כ מנחות טב פה ט
ל סנה פה ט

בְּאֵר הַיֵּטֵב

יפה דלא שכחתי שיתפרקו: (ד) מארבע גודלים. ומודדים במקום רחב באמצע גודל, מרכזי ד"מ מ"א ע"ת: (ה) אָרֶךְ. נ"ל דאם אָחַד אֵינוֹ אָרֶךְ כִּלְ כָּף לְכַרְךְ בּוֹ הַחֵל, יִכְרֹךְ בּוֹ קֶצֶת כְּרִיכוֹת מִחוּט א' וְקֶצֶת כְּרִיכוֹת מִחוּט הַשְּׂנִי, כִּי בּוֹמֵן הַתְּכֵלֶת הֵיךְ עוֹשִׂין קֶצֶת הַכְּרִיכוֹת מִתְּכֵלֶת וְקֶצֶת הַכְּרִיכוֹת מִלְכוֹן, מ"א: (ו) מַצּוּה. וְאֶפְלוּ בְּדִיעֵבַד פְּסוּל, ט"ז. לְכַאוּרָה קֶשֶׁה, דְּלִפְיֵי דְהַשְּׂעָם הוּא מִשּׁוּם בּוּזֵי מַצּוּה לֹא מִקֶּשֶׁה הַשִּׁים מִיַּד מֵהָ לְבִיָּה כְּסָפָה דַּף ט ע"א: וְיֵשׁ לְיֵשֵׁב ע"פ הַפְּסָחָה שֶׁל הַנְּקֵרָה שֶׁם: אֶלְמָא דְבַעֲיָנָן טוֹרָה לְשִׁמָּה וְכוּ', וּמוֹתִיב לֵה מִשְׁמָנָא, דְּלֹא כְּפִרְשֵׁי שֵׁם, ע"ש ודו"ק. וּבְנֵה יִרְצֵן קֶשֶׁת הַפּוֹטָקִים לְמַה

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

עין שם: **ד' (יט) מַד' גּוֹדְלִים. וּמוֹדֵדֵת הַגּוֹדֵל בְּכָל מְקוֹם (יז) הוּא שֶׁל אָדָם בִּינוּנִי. וּמוֹדֵדִין אוֹתוֹ בְּפֶרֶךְ הַעֲלִיּוֹ, (יח) בְּמְקוֹם הַרְחֵב בְּאִמְצַעוֹ³⁹** [ועיין בשע"ת]. **וְעֵין בְּמַגְן־אֲבָרְהָם וּבְשִׁיף רַעִיב שֶׁהֵבִיאוּ בְּשֵׁם הַרְמָב"ם דְּשְׁעוֹר גּוֹדֵל הוּא כְּרַחֵב ז' שְׁעוֹרוֹת זו כְּצַד ז' דְּבַח, וְהֵן בְּאֶרֶךְ ב' שְׁעוֹרוֹת בְּרוּח: (כ) [כֵּן נוֹהֲגִין. וְכֵן פֶּסֶק הַלְבוּשׁ. וְאִם־כֵּן לֹא יִפָּה עוֹשִׂין הַמוֹכְרִין שֶׁמַּצְמֵצִין בְּמִדַּת אָרְכָן, וְקָרוֹב הַדְּבָר לְהִיּוֹת בְּרַכָּה לְבִשְׁתָּה, כִּי אֵף דָּמֵן הַתּוֹרָה דִּי בְּכָל־שְׁהוּא, מִדְּרַבְּנָן בַּעֲיָנָן שִׁיְהִיָּה י"ב גּוֹדְלִין אַחַר הַקְּשִׁירָה⁴⁰** מִלְכָּד מֵה שֶׁמֶנֶח עַל קָרוֹן הַבְּגָד⁴¹, וְיֵשׁ לְהוֹחִירָם עַל כֵּךְ [פמ"ג]. **וְעֵין בְּבִאּוּר הַלֵּכָה: (כ"א) שְׁעוֹר. וְר"י יִהְיֶה (יט) נוֹהֵג לְעִשְׂוֹתוֹ אָרֶךְ יוֹתֵר⁴², כְּדֵי שְׂאֵם יִפְסַק קֶצֶת גַּם־כֵּן יִשְׂאָר בּוֹ פְּשַׁעוֹר⁴³: (כ"ב) יִהְיֶה וְכוּ'. וְאִם אֶחָד (כ) אֵינוֹ אָרֶךְ כִּלְ־כָף לְכַרְךְ בּוֹ הַחֵל, יִכְרֹךְ בּוֹ קֶצֶת כְּרִיכוֹת מִחוּט אֶחָד וְקֶצֶת כְּרִיכוֹת מִחוּט אֶחָד מִלְכוֹן, כִּי בּוֹמֵן הַתְּכֵלֶת הֵיךְ עוֹשִׂין קֶצֶת כְּרִיכוֹת מִתְּכֵלֶת וְקֶצֶת מִלְכוֹן. וְצָרִיךְ לְרַאוֹת (כ"ג) שִׁישְׁמִתּוּ בְּכָל הַחוּטִין אָרְכָן י"ב גּוֹדְלִין אַחַר הַכְּרִיכָה וְהַקְּשִׁירָה, כְּמוֹ שֶׁכַּתְּבֵי רַמ"א, וְאֶפְלוּ זֶה הַחוּט הָאֶרֶךְ אַחַר שִׁיִּכְרֹךְ יִשְׂאָר י"ב גּוֹדְלִין: (כ"ג) הַגְּדִיל. קְרָאוּ גְדִיל עַל שֵׁם הַעֲתִיד, שֶׁנַּעֲשֶׂה גְדִיל אַחַר שְׁנִקְרַךְ עֲלָיו. וְזֶהוּ שֶׁכַּתְּבֵי רַמ"א אַחֲרֵי־כֵן 'הַיְנִי הַחֶלֶק' וְכוּ', רוֹצֵה לומר שֶׁמִּתְחַלֵּה הוּא חֶלֶק בְּלֹא גְדִיל וְאֲרִיגָה, וְעַל־דִּי־זֶה הַחוּט נַעֲשֶׂה גְדִיל. יד־אֶפְרַיִם: (כ"ד) לְאַחַר שְׁנִקְשָׁר. וּמִשּׁוּם (כ"ג) הַקְּשִׁירָה שְׁעוֹשִׂין בְּגְדִיל מִתְקַצֵּר, וְכַעַז אֶצְבַּע יְתֵרָה דִּהְיֵנוּ י"ג גּוֹדְלִין מִלְכָּד מֵה שֶׁמֶנֶח עַל הַבְּגָד⁴⁵, (כ"ג) וְאֶפְלוּ בְּדִיעֵבַד מַעֲכָב. וְהַעוֹלָם מְקַלֵּין בְּנֵה, וְרַאוּי לְמַחוֹת בְּיָנְדָם: ה' (כ"ה) אֵין עוֹשִׂין. וְאֶפְלוּ בְּדִיעֵבַד פְּסוּל [ט"ז וּפמ"ג]: (כ"ו) שְׁהַאֲרוֹג מִשְׁפָּר. אֵין לְהַקְּשׁוֹת, דְּבָלְאוּ הַכִּי יֵשׁ פְּסוּל, דְּלֹא נָטוּוּ הַחוּטִין לְשֵׁם צִיצִית? יֵשׁ לוֹמַר דְּמִנְיָר אֶפְלוּ הֵיכִי דְמִתְחַלֵּה טוֹו הַחוּטִין לְשֵׁם צִיצִית וְאַחֲרֵי־כֵן אָרוּג מֵהֶם בְּגָד, וְאֶפְלוּ הַכִּי פְּסוּל מִשּׁוּם בּוּזֵי מַצּוּה [ט"ז]. וּבְסִפֵּר הַמָּאוֹר כַּתְּבֵי הַשְּׂעָם: מִשּׁוּם דְּבַעֲיָנָן 'הַכְּנָה' מִין כְּנָה, וְאֵין מִינִים הַלְלוּ רַאוּיִים לְעִשְׂוֹת מֵהֶם בְּגָד, שֶׁהֵם פְּסוּלֵת הַצְּמֵר וְאֵין בְּגָד נַעֲשֶׂה מִמְּמוֹתָן, עַד כָּאֵן לְשׁוּנוֹ. וְאִם־כֵּן כֵּל מִינֵי צְמֵר שֶׁהֵם גְּרוּעִין שְׂאֵין בְּגָד נַעֲשֶׂה מֵהֶם, פְּסוּלִים לְצִיצִית [מ"א]: ו' (כ"ז) לָהֶם * מִשְׁלָהֶם. נִרְאֶה פְּשׁוּט דְּהוּא הַדִּין אִם לְקַח הַצִּיצִית בְּהַקְּפָה וְהַמוֹכֵר עֵל**

[ד] מַד'. עַבְה"ט. וְעֵין מ"ג א' בְּשֵׁם בְּדָק הַבִּיט שֶׁהוֹסֵפּוֹת פֶּרֶךְ הַתְּכֵלֶת נִסְתַּפְקוּ דְּבַר. וְעֵין בַּח"שׁ סִימָן ל"ה ק"ל נ"ד שִׁישׁ לִילֵךְ לְחַמְרָא. וְעֵין בְּבִיב־אֶפְרַיִם עַל טַרְפַּת הַרְחָא שִׁישׁ שְׂנֵי פְסוּלוֹת דְּבַר, אִם לְשַׁר בְּמְקוֹם הַקְּצֵר שֶׁל הַאֲנָלוֹן אִו בְּמְקוֹם הַקְּשֵׁר שֶׁל אֲנָלוֹ. וְעֵין בְּקַטְרוֹס הַתְּשׁוּבוֹת בְּאֶרֶךְ, עֵין בְּהַשׁוּבָה מִהַר"ם בְּשִׁמְמוֹנֵי הַלְכוֹת קָנִין, וְעֵין נִתְבָּר דְּבַמְלֵאָה דְּבַקֵּן אֶפְשָׁר לְהַקְּל בְּסַקֵּה זֶה, וְנ"מ בְּטִלִּית שְׂאִינוֹ שֶׁל עֲמֵר וּפְשִׁטִים אֶלָּא שֶׁל שְׂאֵר מִינִים, שְׂדַעַת כְּמָה פּוֹסְקִים שְׂאֵין חִבְיָן אֶלָּא מִדְּרַבְּנָן, כִּכּוֹל לְסַמֵּךְ אֵינִים שְׂאֵין שֶׁם י"ב אֲנָלוֹתִים כְּשִׁמְמוֹדֵי בְּמְקוֹם הַרְחֵב, רַק בְּמְקוֹם הַקְּצֵר אִו בְּמְקוֹם הַקְּשֵׁר, אִם הוּא שְׂעַת הַדַּחַק וְאֵין לוֹ אַחֲרִים, וְכִינְשׁוֹמֵן לוֹ אֲזַכִּים מֵאֵלוֹ יִתֵּר אֵת אֵלוֹ וְהַקְּשֵׁר הַאֲרָכִים הַפְּסָח. וְגַם נ"מ בְּסַפֵּק לֹא לְעֵינָן הַמְבָאֵר לְקַטֵּן שְׂעִיף ט' שְׁלֹא יִרְחִיק הַנְּקֵב מִגִּי אֲנָלוֹתִים.

בְּאֵר הַלֵּכָה

לַהֲטִיז לְקַטֵּן בְּסוֹף סִימָן י"ב לְעֵינָן קְשִׁירָה, עֵין שֵׁם: * אֵין פְּחוֹת וְכוּ'. עֵין בְּלְבוּשׁ שֶׁכַּתְּבֵי דְמֵן הַתּוֹרָה אֵין שְׁעוֹר לְאֶרֶךְ הַצִּיצִית, רַק שִׁיְהִיָּה בּוֹ גְדִיל וְעָנָף, רַק שְׁתוּ"ל נִתְּנֵה לָנוּ שְׁעוֹר מִשּׁוּם נוֹי צִיצִית, לְמַד בְּאֶרְבַּע וְלִמַּד בִּי"ב; כֵּן בְּאֵר הַאֲלִיָּה רַבָּה אֵת דְּבַרְיוֹ. וְעֵין בְּחַי"א אֲדָם שֶׁמַּצְעוֹד לוֹמַר דְּעַל־כֵּל־פְּנִים כְּדֵי עֵינֵיכֶם הוּא מִן הַתּוֹרָה, עֵין שֵׁם: * [כֵּן נוֹהֲגִין. עֵין בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה כְּמָה שֶׁכַּתְּבֵינוּ בְּשֵׁם הַפְּרִי־מְגִדִים, מוֹכֵחַ מִזֶּה שְׁהוּא סוֹבֵר דְּהַשְּׁעוֹר י"ב גּוֹדְלִין לְדַעָה ז' הוּא לְעַמְכּוֹב, וְכֵן כַּתְּבֵי בְּהַדְּוָא בְּאוֹת הַ בְּאֶשְׁל־אֲבָרְהָם, וְכֵן מִשְׁמַע לְקַטֵּן בְּסִימָן י"ב סְעִיף א. וּבְבִאּוּר הַגָּאוֹן מִהַר"ם בְּנַעַט עַל הַפְּרִדְכִי הַהַלְכוֹת צִיצִית מִסְתַּפֵּק בְּנֵה, עֵין שֵׁם; וּבַחֲנוּף קֶשֶׁת שֶׁלֹּא מִשְׁמַע גַּם־כֵּן קֶצֶת לְהַקְּל בְּנֵה בְּדִיעֵבַד, וְצָרִיךְ עֵינָן לְדִנְאָה³⁶. * יְכוּל לְקַצְרוֹ. אֶפְלוּ אִם הַעֲנָף הֵיךְ קֶדֶם הַקְּצִיצָה הַרְחֵב יוֹתֵר מִשְׁנֵי הַפְּרִי־מְגִדִים, מוֹכֵחַ מִזֶּה שְׁהוּא סוֹבֵר דְּהַשְּׁעוֹר י"ב מִן הָעֵשׂוֹי בְּפִסְלֵי כִיּוֹן דִּין אֵין לְעַמְכּוֹב בְּדִיעֵבַד³⁷, וְכִדְרִיאָה לְקַטֵּן בְּסִימָן י"ב מִשְׁנֵה בְּרוּרָה כְּמִשְׁלֵי הַפּוֹסְקִים. אַרְה"ח: * יוֹתֵר אָרֶךְ. וּבְדִיעֵבַד לְכַאוּרָה אֵין לְהַחְמִיר בְּנֵה אִם לְאַחַר כְּרִיכַת הַחֶלֶק אֲרַשׁוּנָה וְקִשְׁרֵתוֹ הֵיךְ בּוֹ כְּשַׁעוֹר, דְּלֹא גִרַע זֶה מִשְׁנֵה: נִקְטֵם אִו לְגַמְרֵי זֶה הַחוּט, דְּכִשֵּׁר לְכָל עֲלֵמָא, דְּהוּא גִרְדוּמֵי הַצִּיצִית, וְכַדְלִקְלָן בְּסִימָן י"ב וְלִפִּי זֶה, מָה שֶׁכַּתְּבֵי הַרְמ"א שְׁעוֹר ז' צָרִיךְ לְהִיּוֹת אַחַר שְׁנִקְשָׁר, וְרוֹצֵה לומר כֵּל הַקְּשִׁירִים, כְּדִרְבַּשְׁמַת בְּבִיב־יוֹסֵף, הוּא רַק לְכַתְּחֵלָה, דְּבְדִיעֵבַד דִּי אִם רַק לְאַחַר קְשִׁירַת הַחֶלֶק אֲרַשׁוּנָה הֵיךְ בְּהַחוּטִין שְׁעוֹר י"ב גּוֹדְלִין, אֵף שֶׁנִּתְקַצְרוּ אַחֲרֵי־כֵן עַל־יְדֵי שְׁעוֹר הַקְּשִׁירַת לֹא גִרַע מִגְּרַדוּמִין, דְּקָנְמָא לֹן לְקַטֵּן בְּסִימָן י"ב כְּסַבְרָא אֲרַשׁוּנָה. וְעֵין בְּפְרִי־מְגִדִים שֶׁהַבְּחִי אֵת דְּבַרְיוֹ כְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה כְּסִעִיף־קָטֵן כ"ד, וּמִשְׁמַע מִסְתַּחֲמַת דְּבַרְיוֹ הַפּוֹךְ דְּבַרְיוֹ³⁸; וְאֶפְשָׁר דְּסִבְרֵנוּ, דְּכֵל זְמַן שְׁהוּא עוֹסֵק עֲרִין לְעִשְׂוֹת שְׁלִישׁ גְדִיל, אֵף דְּהוּא רַק לְכַתְּחֵלָה, מְקָרִי עֲרִין שְׁלֹא נִגְמְרָה הַמַּצּוּה, וְלֹא נוֹכַח לְהַקְּרָא עֲמָה עַל הַצִּיצִית שֶׁם גְּרַדוּמִין, וְגִרַע זֶה מִשְׂאֵם הֵיךְ עוֹשֶׂה רַק חֶלֶק אַחַת וְאַחֲרֵי־כֵן נִקְטַע חוּט אַחַד. וְכִדְמִוֹת רַחֵיָה לֹזֵה מֵהָ דְּאִמְרֵינוּן שְׁבַת קִלְג ע"א: כֵּל זְמַן שְׁהוּא עוֹסֵק בְּמִילָה כְּשַׁבַּת, חוּזֵר אֶפְלוּ עַל צִיצִין שְׂאֵין מַעֲכָבִין; פֶּרֶשׁ, עַל צִיצִין מַעֲכָבִין חוּזֵר, עַל צִיצִין שְׂאֵין מַעֲכָבִין אֵין חוּזֵר; וְאִם חֵלָא הוּא לְעֵינָן לְהַקְּל, וְכַל־שְׂכֵן הַכָּא לְעֵינָן לְהַחְמִיר, וְצָרִיךְ עֵינָן לְמַעֲשֶׂה. וְדַע עוֹד, דְּאִם הוּא בְּרַךְ וְאֵין לוֹ צִיצִית אַחֲרוֹת כִּי אִם קֶצֶרוֹת מִי"ב גּוֹדְלִין, וְיִכַּל לְסַמֵּךְ עַל דַּעַת הַמַּחְבֵּר דְּמַקְל בְּאֶרְבַּע גּוֹדְלִין שֶׁהִטִּילֵם בְּבָגָד וְלִקְשׁוֹ; וּבְסִפֵּר לִפִּי מָה שֶׁכַּתְּבֵי הַלְבוּשׁ דְּמֵן הַתּוֹרָה אֵין שְׁעוֹר לְאֶרֶךְ הַצִּיצִית, מִמְּלִילָא אֵין עוֹבֵר עַל מַצּוּת נַעֲשֶׂה דְצִיצִית בְּכָל גּוֹנִי; וְכַל־שְׂכֵן לְהַפּוֹסְקִים דְּבְמְקוֹם שְׂאֵין נִמְצָאִים צִיצִית אֵין עוֹבֵר עַל עֲשֶׂה דְצִיצִית. אֵף לְעֵינָן בְּרַכָּה יֵשׁ לְהַחְמִיר לְפִי מָה דְנוֹהֲגִין כְּדַעָה שְׁנֵיה דְצָרִיךְ י"ב גּוֹדְלִין, כֵּן מוֹכֵחַ מִפְּרִי־מְגִדִים אוֹת ג בְּמִשְׁבְּבוֹת־זֶהָב וּבַחְרוּשֵׁי ר' עֲקִיבָא אֵינָן בְּסוֹף סִימָן י"ב, עֵין שֵׁם. וְעֵין מָה שֶׁכַּתְּבֵי לְעִיל בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מִהַר"ם בְּנַעַט ז"ל: * אִם עֲשָׂאֵם וְכוּ'. עֵין פְּרִי־מְגִדִים שֶׁכַּתְּבֵי דְהוּא הַדִּין אִם גּוֹל טִלְתִּית וְהִטִּיל בּוֹ צִיצִית מִשְׁלוֹ, נִמֵּי לֹא קָם מַצּוּת צִיצִית עַל־יְדֵי לְבִישׁוֹ⁴⁰ (וּמְמִילָא בְּרַכְתּוֹ הוּא לְבִשְׁתָּה), דְּכִסּוּתָף כְּתִיב בְּקוּרָא⁴⁰. וְעֵין מָה שֶׁכַּתְּבֵינוּ מִשְׁנֵה בְּרוּרָה סִעִיף־קָטֵן כּוֹ לְעֵינָן הַקְּפַת צִיצִית, וְהוּא הַדִּין לְעֵינָן טִלְתִּית: * מַצְמֵר גְּזוּל. נִסְתַּפְקָתִי כְּמִי שֶׁגּוֹל חוּטֵי צִיצִית מִחְבּוֹר, וְאַחַר שֶׁהִטִּיל בְּבָגָדוֹ שֶׁלֹּם לוֹ בְּכַסּוֹת אִו נִטְמַע לוֹ בְּמַטְנָה, אִם מִחְבֵּי לְחוּר

שְׁעֵר הַצִּיצִין

(י) אֲרַצוֹת־הַיָּמִים, וְהוּא מִמְּנַחוֹת מֵא ע"ב בְּסַפֵּחַ שֶׁל כֵּל וְכוּ': (י"א) פְּרִי־מְגִדִים בְּמִשְׁבְּבוֹת־זֶהָב אוֹת הַ כַּתְּבֵי דְכֵן קָנְמָא לֹן לְהַלְכָה, ע"ש: (י"ב) מַגְן־אֲבָרְהָם: (כ) מַגְן־אֲבָרְהָם: (כ"א) מַגְן־אֲבָרְהָם: (כ"ב) פְּרִי־מְגִדִים:

הַלְבוֹת צִיצִית סִימָן יֵא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יט]

שיש להימנע מזה, כיון שהראיה היא ממה שעשו כשהיה תכלת, ומשם אין ראייה אלא לשני חוטים, אמנם הערוך השלחן (סי"ב) כתב שמוטר לברוך אפילו כמה חוטים.

ומידת הגודל בכל מקום הוא של אדם בינוני. ומודדין אותו בספק העליון, במקום הרחב באמצעו⁽²⁹⁾.

[משנ"ב ס"ק כד]

ומשום הקשיחה שעושים בגדיל מתקצר, וכפי אצבע יתרה דהינו י"ג גודליו מלבד מה שפגח על הגדיל⁽³⁵⁾.

(29) ושיעור אגודל לפי מידות זמנינו, לדעת החזו"א שיעור אגודל הוא 2.4 ס"מ, ושיעור י"ב גודליו הוא 28.8 ס"מ. ובשיעורין של תורה (שיעורי המצוות אות ב) כתב ששיעורו הוא 30 ס"מ ולכל הפחות 29 ס"מ. ולפי שיעור הגר"ח נאה, שיעור אגודל הוא 2 ס"מ, ושיעור י"ב גודליו הוא 24 ס"מ. וכתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' ג), שאף על פי שלכתחילה יש לנהוג בשיעור הגדול, על כל פנים כיון שיש מקילים לילך אחר שיעור הקטן, ושיעור י"ב גודליו כתב המשנ"ב להלן (ס"ק ב) שהוא מדרבנן, המיקל כשיעור הקטן אין מוניחים אותו.

[ביה"ל ד"ה וכן נוהגין]

יְצַרְיָה עֵינֵי לְדִינָא⁽³⁶⁾.

(36) והחזו"א כתב (א"ח סי' ג ס"ק ז), ששיעור י"ב גודליו אינו מעכב בדיעבד, ואינו אלא למצוה בעלמא.

[משנ"ב ס"ק כ]

מְדַרְבְּנָן עֵינֵינּוּ שְׂהֵיָה י"ב גודליו אחר הקשיחה⁽³⁰⁾ מלבד מה שפגח על קרן הגדיל⁽³¹⁾.

[ביה"ל ד"ה ימול לקצחו]

אִפְלוּ אִם הֶעֱנַף הֵיחָה קֶדֶם הַקְּצִיצָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִשְׁנֵי שְׁלִישִׁים מִן הַגְּדִיל, אָף עַל־פִּי־כֵן לֹא מְקַרְיָה מִן הַעֲשׂוֹי בַּפְּסוּל, כִּיזוֹן דְּאִין זֶה לְעַפְוֵבָא בְּדִיעְבְּדוֹ⁽³⁷⁾.

(30) והנהגים לעשות שני נקבים לציציות בטלית קטן ונמצא חלק מהגדיל מונח על הבגד, כתבו הערך ש"י (ס"ד) והקצות השלחן (ס"ו ו' בדה"ש ס"ק מג) שגם הם צריכים לחשב את השיעור מתחילת הקשר הראשון. ואם הקרן מקופלת ומשום כך יש בחלק היוצא שיעור י"ב גודליו אבל אם היתה הכנף פשוטה לא היה בחלק היוצא י"ב גודליו, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק יד) שכשר, והוסיף, שאף על פי שכתב המג"א שם שלגבי שיעור תלית הציצית בבגד לא מתחשבים בשיעור הבגד לפי קיפולו, אלא לפי מצבו כשהוא פשוט, מ"מ לענין זה הולכים אחר קיפולו, מפני שמ"מ כעת הציציות יוצאת מהבגד כשיעור י"ב גודליו, ודי בכך.

(37) משמע שלכתחילה צריך שיהיה הענף שני שלישים, ולא יותר. והחזו"א כתב (א"ח סי' ג ס"ק י), שמדקדוק לשון הרמב"ם (המובא ברמ"א להלן סי"ד) מבואר, שאפשר להוסיף על הענף, והאזהרה היא רק שלא יפחות הענף משני שלישים.

[ביה"ל ד"ה יותר ארן]

וְצִין בְּפִרְיֵימְגִידִים שֶׁהִבֵּאתִי אֶת דְּבָרֵי בְּמִשְׁנֵה בְּרִינָה בְּסִעְיָה־קָטָן כּוּ, וּמִשְׁמַע מִסְתַּיְמָת דְּבָרֵי הַפּוֹךְ דְּבָרֵי⁽³⁸⁾.

(31) ולענין סכך שכשר מדאורייתא ופסול מדרבנן, שקיימא לן שאם אין לו סכך אחר ראשי לסכך בו, כתב לקמן (סי' תרכט ס"ק ג) שיש אומרים שיכול אף לברך.

[משנ"ב ס"ק כא]

וְר"י הֵיחָה נוֹהֵג לְעֲשׂוֹתוֹ אַרְבֵּי יוֹתֵר⁽³²⁾, כְּדִי שְׂאֵם יִפְסַק קֶצֶת גַּם־כֵּן יִשְׁאַר בּוֹ פְּשֻׁעוֹרָתוֹ⁽³³⁾.

(38) והחזו"א (א"ח סי' ג ס"ק ג) כתב כהפמ"ג, שכיון שראוי החוט להיות גדיל או ענף, ברגע שעושהו גדיל מתברר שלא היה ענף מעולם, וגרע מגדרומין. והוסיף, שאף על פי שמדברי הביה"ל משמע שאם התכוון להניחו כגדיל ולאחר מכן נמלך ועשאו ענף, כשר החוט ונחשב גדרומין אף לדעת הפמ"ג, מ"מ לדינא נראה לא כך, אלא בכל אופן שהירבה חוליות נחשב כגדיל, ואין דינו כגדרומין. וראה מה שכתב בביה"ל לקמן (סי' יב ס"א ד"ה שמא) ובמה שכתבנו שם.

[ביה"ל ד"ה אם עשאים]

אִם גָּזַל טְלִית וְהִטִּיל בּוֹ צִיצִית מְשֻׁלוּ, נִמְי לֹא קָנִים מְצוֹת צִיצִית עַל־יְדֵי לְבִישְׁתּוֹ⁽³⁹⁾ וכו', ד'כְּסוּתָךְ קָתִיב בְּקָרְא⁽⁴⁰⁾.

(32) ואם מאריך החוטים, כתב הרמ"א להלן (סי"ד) שיראה שלשים יהיה גדיל ושני חלקים יהיו ענף. אולם לענין דיעבד, כתב במשנ"ב שם (ס"ק ט), שלכל הדעות אינו מעכב.

(39) ואם שילם על הטלית לאחר שהטיל החוטים, כתב העמק ברכה (ציציות אות ז) שפשוט שאין צריך להתיר את החוטים ולהטילם שנית, ואינו דומה למי שגול חוטים ושילם עבורם לאחר שהטילם בבגדו שהסתפק בביה"ל להלן (ד"ה מצמו) אם צריך להתירם, כיון שדין 'כְּסוּתָךְ' אינו פסול בגוף המצוה, שהרי מותר לברך על טלית שאולה [וכמו שפסק במשנ"ב לקמן סי' יד ס"ק ט], ואין זה אלא תנאי בחיוב המצוה, ולפיכך אם הטיל בה ציצית אין הדבר נחשב כעשייה בפסול.

[משנ"ב ס"ק כב]

הַקֶּצֶת כְּרִיכּוֹת מְחוּט הַשְּׁנִי⁽³⁴⁾.

(40) אמנם, לענין טלית שאולה שנלמד מפסוק זה שפטורה מציצית, כתב במשנ"ב לקמן (סי' יד ס"ק ט) שהמברך לא הפסיד.

(34) ולכרוך שלשה חוטים, כתב האפיקי מגינים (ס"ק ח) שנראה